

FATİH KOCA

EĞİTİM BİLİMLERİ

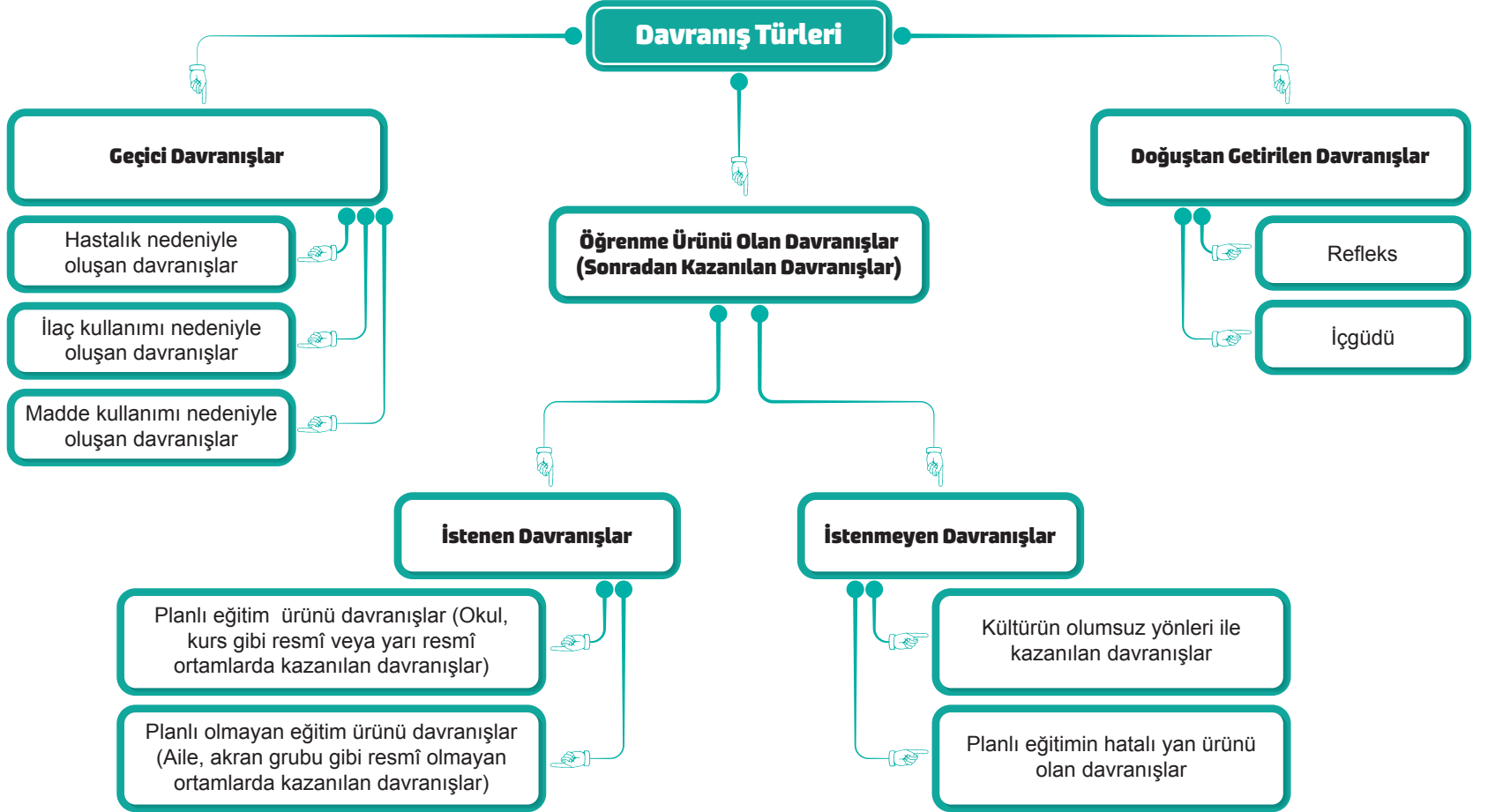
ÖĞRENME
Psikolojisi

DERS
NOTLARI

Ücretsiz Videolara
ulaşmak için
QR Kodu Tara!

RETRO
Yayıncılık

1. Öğrenenden Kaynaklı Faktörler	2. Öğrenme Malzemesinden Kaynaklı Faktörler (Öğrenilen Şeyler)	3. Öğrenme Yöntemi ve Stratejisinden Kaynaklı Faktörler
<p>Aktarım-Transfer (Öğrenmenin kolaylaşması veya zorlaşması)</p> <p>Alışkanlıklar ve psikomotor öğrenmeler.</p>	<p>Anlamsal çağrışım</p> <p>Zihinde birtakım çağrışımlara yol açan öğrenme malzemesi öğrenmeyi kolaylaştırıcaktır. Örneğin, Bandura isminin dolaylı öğrenmeyi çağrıştırmaması.</p>	<p>Geri bildirim (feedback)</p> <p>Etkili geri bildirim anlık olmalıdır.</p>
<p>Ket vurma (Unutma)</p> <p>İleriye ve geriye ket vurma olmak üzere ikiye ayrılır.</p>	<p>Kavramsal gruplandırma (Örgütlenme - kavram haritaları)</p> <p>Canlıların sınıflandırılması, örgütlenmesi</p>	<p>Öğrenci katılımı - aktivitesi - aktif katılım - soru - cevap</p>
<p>Hazır bulunuşluk</p> <p>Hazır bulunuşluk = Ön bilgi + Olgunlaşma + Güdülenme.</p> <p>Bunların dışında, organizmanın fizyolojik durumu, zekâ (yetenek) düzeyi, yaş ve ihtiyaçlar da öğrenen kaynaklı faktörlerdir.</p>		

•••• DİKKAT! ••••

Klasik koşullanma refleksif ve duyuşsal davranışların öğretilmesinde kullanılır. Bunlar korku, kaygı, heyecan, sevgi, fobi, tutum.

II. DAVRANIŞLARIN ORTADAN KALDIRILMASI

SİSTEMATİK DUYARSIZLAŞTIRMA

SÖNME

ALİŞMA

KARŞIT KOŞULLANMA

KARŞI KARŞIYA GETİRME

İTİCİ UYARICILARIYLA KOŞULLANMA

A. KLASİK KOŞULLANMA

Klasik koşullanma organizmada **başlangıçta nötr (ZİL)** olan ve herhangi bir tepkiye yol açmayan bir uyarıcının organizmanın herhangi bir tepkisine neden olan bir uyarıcıyla (**DOĞAL UYARICI-BİRİNCİL PEKİŞTİREÇ-KOŞULSUZ**) birlikte verilmesi durumunda tepkiye neden olabileceğini ileri sürer.

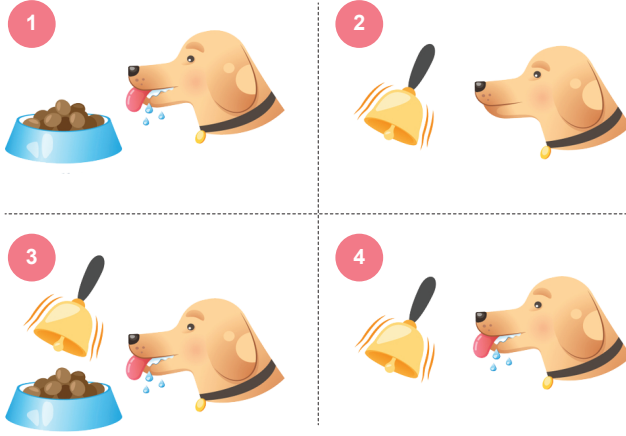
Bu bağlamda, Pavlov'un deneyi köpek için herhangi bir şey ifade etmeyen **zil sesini (nötr uyarıcı)**, köpeğin hoşuna giden **et ile (koşulsuz – doğal uyarıcı)** art arda vererek köpeğin ete akıttığı **salyayı (koşulsuz – doğal tepki)** zil sesine de akıtmasını sağlamıştır.

Aşağıdaki tablo da özetlersek;

Pavlov'un Deneyi

İşlem sayısı	1. sıradaki uyarıcı	2. sıradaki uyarıcı	TEPKİ
1	Zil (Nötr)	YOK	YOK
2	Zil (Nötr)	Et (Doğal-Birincil - Şartsız)	Salya tepkisi; fakat ete karşı (Koşulsuz)
3	Zil (Nötr)	Et (Doğal-Birincil - Şartsız)	Salya tepkisi; fakat ete karşı (Koşulsuz)
4	Zil (Nötr)	Et (Doğal-Birincil - Şartsız)	Salya tepkisi; fakat ete karşı (Koşulsuz)
5	Zil (Şartlı-Koşullu)	YOK	Zil sesine salya tepkisi (Koşullu)
6	Zil (Şartlı-Koşullu)	YOK	Zil sesine salya tepkisi (Koşullu)
7	Zil (Şartlı-Koşullu)	YOK	Zil sesine salya tepkisi (Koşullu)

Klasik Koşullanma Tepkisel Koşullanma – Ivan Pavlov

Klasik Koşullanmanın Temel Kavramları

Nötr Uyarıcı	Organizmada başlangıçta herhangi bir tepkiye sebep olmayan uyarıcıdır. Örneğin, zil çaldığı zaman bir sokak köpeği salya akıtmaz ve tepki vermez.
Koşulsuz-Doğal Uyarıcı	Doğuştan ve öğrenilmemiş, doğamız gereği tepki verdiğimiz uyarıcıdır. Örneğin, her köpek ete salya akıtır.
Koşulsuz (Şartsız-Doğal) Tepki	Koşulsuz uyarıcıya yani ete verdiğimiz salya tepkisidir.
Koşullu (Şartlı-Öğrenilmiş) Tepki	Koşullu uyarıcıya yani zile tek başına et olmaksızın verdiğimiz salya tepkisidir.

Koşulsuz (Doğal – Şartsız) Uyarıcı:

Organizma için doğal olan ve tepkiyi otomatik olarak meydana getiren uyarıcıdır. Herhangi bir öğrenme yaşantısı olmadan tepki yaratır.

Nötr Uyarıcı:

Organizmada herhangi bir tepkiye yol açmayan uyarıcıdır.

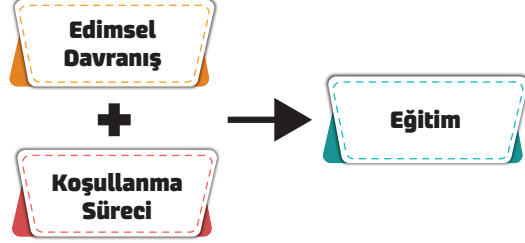
Koşullu (Şartlı) Uyarıcı:

Başlangıçta nötr uyarıcı iken, koşulsuz uyarıcı ile birlikte verilerek, koşulsuz uyarıcının organizmada yarattığı etkiyi yaratan uyarıcıdır.

Koşullu (Şartlı) Tepki:

Koşullu uyarıcının meydana getirdiği, gösterilmesi yaşantıya bağlı olan tepkidir.

Edimsel koşullanma ünitesine başlamadan önce aşağıda yer alan kavramların yer aldığı şekillere bir göz atınız.

PEKİŞTİREÇ TÜRLERİ

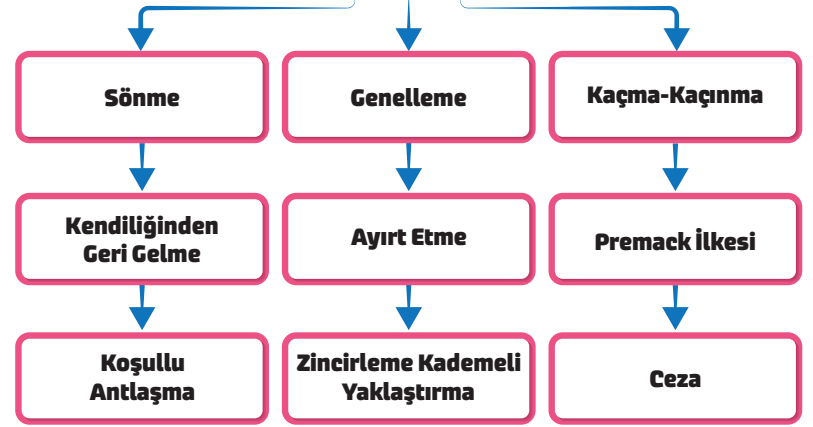
ETKİLERİNE GÖRE (OLUMLU VE OLUSUZ PEKİŞTİREÇLER)

İHTİYAÇLARINA GÖRE PEKİŞTİREÇLER
(BİRİNCİL VE İKİNCİL PEKİŞTİREÇLER)

PEKİŞTİRME TARİFELERİ

SÜREKLİ
SABİT ARALIKLI
SABİT ORANLI
DEĞİŞKEN ARALIKLI
DEĞİŞKEN ORANLI
ARTAN ORANLI VE ARALIKLI
KATIŞIK

TEMEL KAVRAMLAR

A. KLASİK KOŞULLANMA İLE EDİMSEL KOŞULLANMANIN FARKLARI

1. Klasik koşullanmada öğrenme istemsiz ve birey pasifken, edimsel koşullanmada birey aktif ve öğrenme istemlidir.
2. Klasik koşullanmada uyarıcı sırası oldukça önemlidir ve tepki uyarıcıya bağlıdır. Fakat edimsel koşullanmada önce davranış yani tepki, sonra uyarıcı gösterilir (pekiştireç veya ceza verilir).
3. Klasik koşullanmada aktarım, uyarıcı genellemesiyle, edimsel koşullanmada ise tepki genellemesi veya çeşitliliği ile olur.

C. ETKİLERİNE GÖRE PEKİŞTİREÇLER

PEKİŞTİRME TÜRLERİ	AÇIKLAMA	ÖRNEK
OLUMLU PEKİŞTİRME	Organizmanın davranışının ödül verilerek kuvvetlendirilmesidir.	<ul style="list-style-type: none">• Başarılı öğrencinin yüksek not alması.• Oyuncaklarını toplayan çocuğa annesinin sevgi göstermesi.• Ödevini yapan çocuğuna babanın aferin demesi.• Bağlama kursunda başarılı olan bireye sertifika verilmesi.
OLUMSUZ PEKİŞTİRME	Organizmanın davranışının, hoşça gitmeyen uyarıcı ortamdaki çıkarılarak kuvvetlendirilmesidir.	<ul style="list-style-type: none">• Sıcak nedeniyle anlatılanları dinleyemeyen öğrenci için klimanın açılması.• Bir çocuğun babasından azar işitmek için sabahları erken kalkması.• İyi hal gösteren mahkûmun tahliye edilmesi.

FARKI GÖR

Olumsuz pekiştirme ile ceza karıştırılmaktadır. Ancak gerek olumlu gerekse olumsuz pekiştirmede davranışın tekrarlanma olasılığı artırılmaktadır. Cezada ise davranış azalır. Olumlu ve olumsuz pekiştirme arasındaki fark ise olumlu pekiştirmede organizma için olumlu olan bir uyarıcının ortama konması, olumsuz pekiştirmede organizma için olumsuz olan bir uyarıcının ortamdaki çıkartılması söz konusudur.

FARKI GÖR

Pekiştirmede Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- Pekiştirme, gözlenen olumlu davranıştan hemen sonra yapılmalıdır.
- Pekiştirmede pekiştireç olarak kullanılacak uyarıcıların seçimi önemlidir.
- Her pekiştireç her bireyde aynı etkiyi yaratmayabilir.
- Pekiştireçlerin miktarı, pekiştirmede önemlidir.

Daha küçük yaşlarda maddi pekiştireçlerin daha etkili olduğu bilinmektedir.

B. ALGIDA DEĞİŞMEZLİK

Bir kez algılanan nesnelerin şekilleri, renkleri büyüklükleri değiştiği hâlde, bireyler o nesnelere hep aynı şekilde bakar. **Algıda değişmezlik 3 şekilde gerçekleşir:**

1. Büyüklük Değişmezliği

Uzaklık değişse bile nesnenin hep aynı büyüklükte algılanmasıdır.

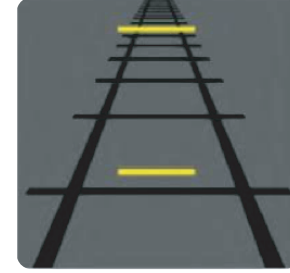

ÖRNEK

Gökyüzünde uçağı her ne kadar küçük görsek de uçağın daha büyük olduğunu biliriz.

2. Biçim Değişmezliği

Zihnimizde nesnelerin orijinal biçimleriyle yer etmesidir.

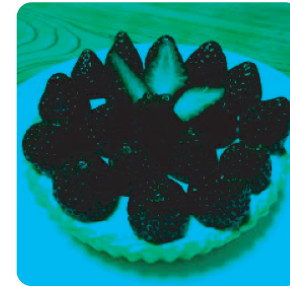

ÖRNEK

Tren rayları, uzaklaştıkça iki tarafından daralıyormuş gibi algılanır, fakat biz onun orijinal şeklini biliriz.

3. Renk ve Parlaklık Değişmezliği

Zihnimizde nesnelerin orijinal renkleriyle yer etmesidir.

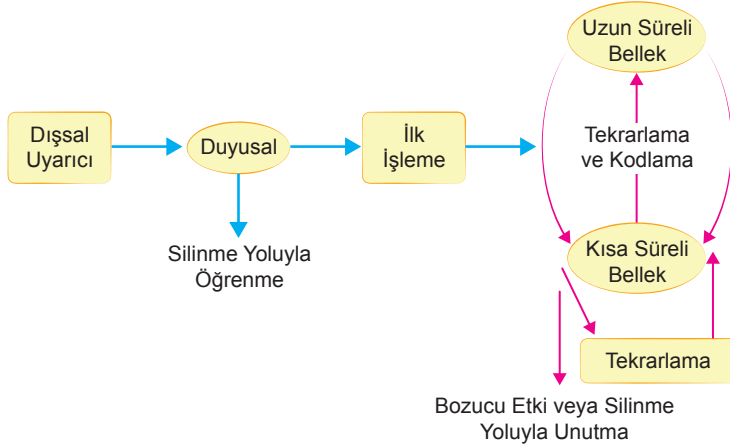

A. BELLEK TÜRLERİ

1. Duyusal Bellek

Çevreden gelen bilginin orijinal hâliyle, yani duyu organlarımızın algıladığı şekilde, kısa süreliğine tutulduğu bellektir. Kapasite olarak sınırsız fakat zamansal olarak kısıtlıdır. Uyarıcıların bellekte kalma süresi 4 saniyenin altında gerçekleşir. Buradaki bilgiler dikkat ve algıda seçicilik ile kısa süreli belleğe taşınır.

2. Kısa Süreli Bellek (İşleyen-Çalışan)

Duyusal kayda gelen uyarıcılar seçici dikkat ile kısa süreli belleğe taşınır. Burada bilinçli bir şekilde bilginin farkına varılır ve bilgi anlamlı hâle getirilir.

Kapasitesi sınırlıdır, bilgi kümelerini sadece 5 ile 9 birim hâlinde hafızada tutabilir. Zaman açısından ise bilgiyi 20-30 saniye arasında saklayabilir. Kısa süreli bellekteki sadeleştirme kodlama, gruplandırma ve tekrar gibi süreçlerle uzun süreli belleğe aktarılır. Eğer bilgiler uzun süreli belleğe gönderilmediyse yok olur.

ÖRNEK

Ali annesinin marketten almasını istediği siparişleri aklında tutmak için markete kadar tekrar etmiş, ürünleri aldıktan sonra ise bilgileri unutmuştur.

3. Uzun Süreli Bellek

Uzun süreli bellek, kısa süreli bellekten kodlama, gruplandırma ve tekrar yoluyla aktarılan bilginin sadeleştirilerek depolandığı yerdir. Kapasitesi ve süresi sınırsızdır. Unutma yoktur, sadece geri getirmede zorlanılabilir.

ÖRNEK

Evlendiğimiz gün olan bitenleri hatırlamak uzun süreli bellekte gerçekleşir. Bilgi 3 şekilde depolanır; semantik, epizodik, işlemsel ve flaş bellek olarak.

İLKE	ÖRNEK
Öğrenci dikkatini diri tutmak	Öğretmenin ders anlatırken sınıfta dolaşarak, öğrencilerin hepsiyle göz teması kurması ve konunun önemine göre değişen ses tonlarıyla dersi anlatması
Eski ve yeni bilgileri ilintilemek	Önceki derste işlenen konuları temel hatlarıyla tekrar vurgulamak Zaman zaman önceki konuları tartışmaya açmak. Özellikle konular o gün işlenen konulara temel teşkil eden bilgiler içeriyorsa
Önemli bilgiye vurgu yapmak	Önemli bilgilerin fotokopilerini öğrencilerle paylaşmak Hatırlanması gereken noktaları tahtaya yazmak, powerpoint veya tepegöz kullanmak
Sunulan bilgiyi iyi organize edilmiş bir sırayla işlemek	Öğrenilecek bilgi ve becerileri mantıksal bir sıra ile sunmak Yeni bir konuyu anlatırken basitten karmaşığa doğru ilerlemek
Öğrencilere sadece bilgiyi vermek değil, bu bilgileri nasıl organize etmeleri gerektiğini de öğretmek	Bilgiyi kategoriler hâlinde sunmak Tümevarımla bilgileri sunmak Konuları öğretmenin yanı sıra öğrenmeyi öğretmeyi de teşvik etmek
Öğrencilerin öğrendikleri yeni bilgileri zihinlerinde çeşitleyip daha fazla eski bilgilerle bağlantı kurmalarını sağlamak	Yeni bilgilerle eski bilgiler arasında mümkün oldukça çok bağlantılar kurmayı tartışma ve bol örneklerle teşvik etmek Öğretilen kavramlar arasındaki benzerlik ve farklılıklara vurgular yapmak
Ezber gerektiren konularda bilgiyi kodlamada öğrencilere yardım etmek	Ezberlenecek bir sözcük listesindeki kelimelerin ilk harfleriyle başlayan komik cümleler kurmak
Tekrarlara yer vermek	Anlatılan konudaki önemli ilkeleri değişik şekillerde birkaç vurgulamak İki ders arasında bağlantılar kurmak (önceki konunun kısa tekrarına yer vermek) Dönem veya yıl boyunca konu tekrarları yapmak